

Pranešimas apie naują Europos Instrumentą skirtą stebėti Žmogaus Teises ir Bendrąją Sveikatos priežiūrą psichikos sveikatos įstaigose

Kas yra ITHACA Instrumentas?

Institucinės globos, žmogaus teisių ir gydymo įvertinimo instrumentas (ITHACA) neseniai buvo sukurtas mokslininkų konsorciumo iš 15 ES valstybių, kurį finansavo EK. ITHACA instrumentas leidžia skaidriai ir praktiškai atlikti žmogaus teisių ir sveikatos priežiūros stebėseną psichikos sveikatos įstaigose. Instrumentą kūrė psichikos sveikatos paslaugų vartotojai, žmogaus teisių ekspertai, psichiatrai, psichologai ir sociologai. Jis buvo sėkmingai išbandytas 87-yje vietų 15-oje ES valstybių, apimant platų spektrą psichikos sveikatos priežiūros klinikinį situacijų. Instrumentas leidžia nustatyti tiek žmogaus teisių pažeidimus, tiek ir gerąsias praktikas, ginant, gerbiant ir įgyvendinant žmonių su psichikos negale teises.

Aktyvus psichikos sveikatos paslaugų vartotojų dalyvavimas

Kuriant ITHACA instrumentą psichikos sveikatos paslaugų vartotojai buvo įtraukti į visus kūrimo etapus, su jais buvo konsultuojamasi ir jie buvo įdarbinti. Pirmajame etape daugiau nei 100 psichikos sveikatos paslaugų vartotojų dalyvavo konsultacinėse grupėse (fokus grupėse), vykusiose kiekvienoje valstybėje. Visi konsultacijų proceso dalyviai – psichikos sveikatos paslaugų vartotojai, turėję tiesioginę patirtį tokiose psichikos sveikatos įstaigose, kurios buvo stebėtos ITHACA projekto metu. Daugelis fokus grupių buvo vedamos paslaugų vartotojų, turėjusių taip pat tokį patyrimą. Šių grupių rezultatai irgi buvo išanalizuoti paslaugų vartotojų. Jos ataskaita remiantis ir buvo sukurtas ITHACA instrumentas.

Antra, kiekvienas vizitas į psichikos sveikatos įstaigą buvo vykdomas komandoje, kurioje dalyvavo bent vienas psichikos sveikatos paslaugų vartotojas. Šie stebėtojai prieš pradėdami stebėseną dalyvavo dviejų dienų mokymo seminare Budapešte, kur mokymus jiems irgi vedė paslaugų vartotojai. Tai buvo ypač svarbu, nes naivu būtų manyti, kad psichikos sveikatos paslaugų vartotojas galėtų atlikti tokią užduotį nepasiruošęs. Vizitų į institucijas metu paslaugų vartotojai visapusiškai dalyvavo, o savo veiklą sutelkė ties asmenų, gyvenančių tose įstaigose žmogaus teisių ir bendrosios sveikatos priežiūros problemomis, nes tai žinojo iš savo patyrimo. Daugeliu atvejų, vartotojai buvo atsakingi už informacijos surinkimą iš institucijose gyvenančių asmenų. Pvz., Suomijoje 8 psichikos sveikatos paslaugų vartotojai buvo įtraukti atliekant žmogaus teisių stebėsenos vizitus ir išbandant Instrumento naudingumą. Vienas Suomijos psichikos sveikatos paslaugų vartotojas, dirbantis psichikos sveikatos paslaugų moksliniu vertintoju, sako: *“Šis patyrimas buvo labai vertingas, ir mes daug ko išmokome. Pradedant nuo žmogaus teisių stebėsenos, kuri turėjo teigiamą poveikį psichikos sveikatos paslaugų raidai... aš dar labiau įsitikinęs, kad labai reikalinga psichikos sveikatos paslaugų vartotojus įtraukti į stebėseną, įvertinimą ir mokslinę paslaugų analizę“*. Pabaigoje, kai ITHACA instrumentas buvo jau beveik baigiamas kurti, Europos psichikos sveikatos paslaugų (buvusių) vartotojų ir išlikusiųjų tinklo (angl. Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry (ENUSP) nariai dar patobulino jį.

ITHACA instrumento poreikis Europoje ir psichikos sveikatos paslaugų vartotojų atliekamos paslaugų stebėsenos vaidmuo

Visoje Europoje psichikos sveikatos priežiūros įstaigose aptarnaujami žmonės dar dažnai lieka be tinkamos priežiūros, blogai stebimos jų žmogaus teisės ir bendroji sveikatos priežiūra. Tokie žmonės yra priskiriami ypatingai pažeidžiamų grupėms, kurių esminės gyvenimo reikmės, taip pat jų pilietinės ir politinės teisės yra pažeidžiamos ar ignoruojamos. Tarptautinė bendruomenė žengė svarbų žingsnį pirmyn užtikrinant ir apsaugant šias teises, kai 2006 m. priėmė Jungtinių Tautų Žmonių su Negale teisių konvenciją (JTŽNTK). Pagal šį dokumentą atsakomybę už visų žmonių su negale (įskaitant ir žmonių su proto ar psichikos negale) poreikių tenkinimą prisiima visuomenė. Žmonės su negale nebėra gailėstingumo ar socialinės gerovės objektai, bet tampa veikėjais su teisėmis. ITHACA instrumentas, jei naudojamas tinkamai, gali prisidėti prie tokių pokyčių. Psichikos sveikatos paslaugų vartotojai, atliekantys stebėseną, arba mokslinį paslaugų įvertinimą, yra svarbiausi, nes jie yra patyrę, ką reiškia gyventi psichikos sveikatos institucijoje, kai pažeidžiamos jų teisės arba bendrosios sveikatos priežiūros

standartai yra nepatenkinamo lygio. Mes dėl to rekomenduojame, kad atliekant bet kokią stebėseną, kai naudojamas ITHACA instrumentas, reikia visada įtraukti psichikos sveikatos paslaugų vartotojus / mokslininkus atkreipiant dėmesį tai, kad šie asmenys turi būti apmokyti tiek, kiek ir kiti stebėseną vykdančios asmenys.

Instrumentas išverstas ir adaptuotas tokiomis kalbomis

ITHACA instrumentas dabar prieinamas tokiomis kalbomis: bulgarų, čekų, olandų, anglų, suomių, vokiečių, graikų, italų, vengrų, lietuvių, rumunų, slovaku, turkų

Kontaktai ir papildoma informacija

Detalią informaciją apie ITHACA instrumentą rasite mūsų interneto puslapyje <http://www.ithaca-study.eu/>, arba rašykite prof. Grahamui Thornicroftui (Karališkoji kolegija, Londonas) graham.thornicroft@kcl.ac.uk.

Norėdami sužinoti daugiau, žiūrėkite:

1. JT Žmonių su negale konvencija (<http://www.un.org/disabilities/>)
2. Psichikos negalės apsaugos (advokacijos) centras (<http://www.mdac.info/>)
3. Europos psichikos sveikatos paslaugų (buvusių) vartotojų ir išlikusiųjų tinklas (angl. Network of (ex-) Users and Survivors of Psychiatry (ENUSP) (<http://www.enusp.org/>)).